

Hoe paarden leren Wetenschappers ontdekten in de vorige eeuw welke principes er zijn voor de manier waarop dieren leren. Dit heet de **leertheorie**. Basisregel is dat gedrag dat plezierig of voordelig is wordt herhaald, dit wordt bekrachtiging of beloning genoemd. Gedrag dat een onplezierig of nadelig effect heeft of niets oplevert wordt vermeden, dit heet ontmoediging of straf. Om een paard goed te kunnen beleren zul je de leertheorie en de bijbehorende methoden goed moeten begrijpen. Verderop in dit document vind je een uitgebreide beschrijving. Naast de leertheorie zijn er belangrijke **nieuwe inzichten**.

Nieuwe inzichten Een jong paard in de natuur leert altijd in aanwezigheid van zijn soortgenoten en heeft voor leerervaringen meestal ruim de tijd. De mens traint jonge paarden meestal in afzondering van hun soortgenoten en dat moet meestal snel (veel tijdsdruk). Het paard krijgt hierdoor angst (= stress), omdat in de natuur afgezonderd zijn van je soortgenoten betekende dat je een makkelijke prooi was. De tijdsdruk kan zorgen voor frustratie bij de trainer, wat het paard nog meer stress geeft. Stress vermindert het leervermogen. In recent onderzoek zijn paarden beleerd in aanwezigheid van hun familiegroep met weinig tijdsdruk. Deze paarden vertonen praktisch geen stress en ontwikkelen zich tot zeer relaxte paarden. Leerervaringen zonder stress leiden tot positieve associaties met de trainer **en dus een betere band tussen paard en mens**.

Wat betekent dat nu? Combineer de leertheorie met een meer natuurlijke leeromgeving en tijdsduur. De onderstaande tips zijn bedoeld om jouw (al beleerde) paard allerlei extra dingen te leren, maar als je een jong paard wilt africhten, betrek er dan altijd een ervaren gedragsdeskundige of paardentrainer bij!

- Zorg dat er een stalmaatje aanwezig is als je je paard iets wilt leren, laat ze samen nieuwe dingen onderzoeken. Of zet een gedeelte af in de wei waar je gaat trainen.
- Neem ruim de tijd. Denk liever in dagen en weken dan in uren. 1 dag per week gedurende een korte periode (half uur) trainen werkt al. Verwacht niet te snel en teveel resultaat. Het paard slaat het echt wel op (groei van zenuwbanen in de hersenen).
- Zorg dat jij en je paard plezier houden in het proces. Teveel verwachting geeft bij jou stress en frustratie en dat neemt je paard over. Wèg leerproces!
- Doe in de tussentijd leuke dingen met/voor je paard: spelen, buitenrijden, in de wei met zijn vriendjes.
- Zorg dat je de conditioneringsmethodes goed kent en consequent toepast (zie hieronder). Dat lijkt makkelijk, maar is het niet. Zoek in het begin begeleiding.

De vier basismethoden van leren:

1. Positieve bekrachtiging: het paard krijgt een beloning als hij gedrag vertoont dat gewenst is. Een beloning kan zijn dat je hem met je stem prijst (braaf), dat je hem aait of kriebelt op de

plaatsen die hij prettig vindt of een welverdiende rust(pauze) geeft. Een voedselbeloning kan leiden tot automatisch gedrag (voedsel betekent overleving). Positieve bekrachtiging wordt veel gebruikt in vrijheidsdressuur. Om praktische redenen kan een clicker helpen bij deze manier van trainen.

2.Negatieve bekrachtiging: je neemt iets wat onprettig is bij het paard weg als hij het gewenste gedrag vertoont. Bijvoorbeeld je trekt zachtjes aan zijn halster als hij moet meelopen of je geeft druk met je benen als hij met rijden voorwaarts moet. Zeer belangrijk is dat je de druk ook echt weghaalt als hij doet wat je vraagt. Blijf je aan het halster trekken of blijf je been geven als hij al loopt dan is het géén bekrachtiging meer. Het paard begrijpt de relatie niet meer en zal op den duur geen reactie meer geven op de hulp (afstompen). Deze methode wordt bij klassieke africhting gebruikt en bij freestyle (druk met je lichaam en met halster en touw).

3.Positieve ontmoediging: Je dient het paard iets onplezierigs toe als hij het gewenste gedrag niet vertoont of ongewenst gedrag vertoont. Bijvoorbeeld luid nee zeggen of een tikje geven. Het grote probleem met deze methode is dat je paard een verband legt tussen trainen en onprettige gebeurtenissen, waardoor hij al stress heeft voordat je met de training begint. Ook is het aandacht geven aan ongewenst gedrag en dat kan hij (toch) interpreteren als prettig. Waardoor het ongewenst gedrag versterkt wordt. Het draagt niet bij aan een positief gevoel van het paard over jou als persoon. Gebruik deze methode alleen als je in gevaar komt door het gedrag van je paard.

4.Negatieve ontmoediging: Je neemt iets plezierigs weg van het paard als hij ongewenst gedrag vertoont. Bijvoorbeeld je ontnemt hem jouw aandacht (negeren). Deze methode blijkt het beste te werken als je lastig gedrag als happen en bijten wilt afleren. Paarden die echt gevaarlijk agressief geworden zijn moet je voor je eigen veiligheid echter aan een goede trainer of gedragsdeskundige overlaten!

Voorwaarden Wees echt consequent. Je moet echt iedere keer bekrachtigen of ontmoedigen, anders raakt het paard verward. Pas als hij het nieuwe gedrag goed geleerd heeft, kun je af en toe belonen. De tijd tussen het gewenste gedrag en de bekrachtiging of ontmoediging moet niet te lang zijn omdat het paard anders het verband niet legt. Wetenschappers weten nog niet zeker welke conditioneringsmethode de beste is voor paarden. Tot die tijd: probeer wat bij jou en je paard past, combineer methoden met elkaar en gebruik natuurlijke omstandigheden!

Voor de liefhebber: Hersenstructuren en hersenfuncties Tot tien jaar geleden werd het brein vooral opgedeeld in drie verticale lagen: het reptielenbrein (reflexen), het limbisch systeem (driften en emoties) en de cortex (rationeel en sociaal gedrag). Ook het harde onderscheid tussen links (rationeel) en rechts (gevoel/emotie) werd gemaakt. Heel lang is

gedacht dat dieren vooral door hun limbische systeem gecontroleerd werden. Maar het wordt meer en meer duidelijk dat dieren ook hun cortex gebruiken, zoals de mens. Tegenwoordig worden de hersenen onderzocht door te kijken welke delen functioneel samenwerken of onder invloed staan van dezelfde regulerende stoffen (neurotransmitters). Positieve gebeurtenissen (zoals voedsel krijgen) zorgen voor het vrijkomen van prettige stofjes op een bepaalde plek in de hersenen (nucleus accumbens). Dit motiveert om bepaald gedrag te herhalen.

Het sociaal leren systeem en het mesolimbisch beloningssysteem in de hersenen nemen samen beslissingen over sociaal gedrag. Dit blijkt voor mensen, zoogdieren, maar ook voor reptielen en vogels op te gaan. Het onderscheid tussen links en rechts blijkt niet absoluut te zijn en emotie en ratio blijken samen te kunnen werken om goede beslissingen te nemen. Zie de onderstaande tabel.

Links	Rechts
Dominant in taalfunctie	Dominant in ruimtelijke oriëntatie en muziek
Emotioneel: toenadering	Emotioneel: terugtrekking
Representatie rechter deel lichaam	Representatie linker deel lichaam en gehele lichaam
Categorische relaties (links/rechts, boven/onder)	Metrische relaties (afstand)
Aandacht voor detail	Aandacht voor geheel

Bronnen:

1. Lethbridge, E. (2009). Knowing your horse, a guide to equine learning, training and behavior.
2. Marsden, D. (2005). How horses learn, which training methods work and why.
3. McGreevy, P. (2004). Equine behavior, a guide for veterinarians and equine scientists.
4. H.T van der Molen (2007) Klinische psychologie. De leertheoretische principes.
5. Francesco De Giorgio – José Maria Schoorl. (2012). Why isolate during training? Social learning and social cognition applied as training approach for young horses (Equus caballus). Abstract International Equine Science Meeting
6. B. Deelman (2010). Klinische neuropsychologie.
7. Dr. Barbara Schöning (2004) Paarden beter begrijpen en opvoeden.
8. O'Connell, L.A. and Hofmann, H.A. (2011). The Vertebrate mesolimbic reward system and social behavior network: A comparative synthesis. The Journal of Comparative Neurology, 519(18), 3599-3639.